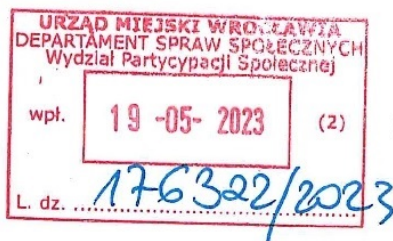

Wrocław, dnia 17 maja 2023r.

Urząd Miejski Wrocławia
Departament Spraw Społecznych
Wydział Partycypacji Społecznej
ul. G. Zapolskiej 4
50-032 Wrocław

WNIOSEK

**Dotyczy: Projekt nr 185 Ponad osiedlowy zgłoszony w ramach WBO 2023-
Aktywnie wśród zieleni-północ i wschód Wrocławia**

Działając w interesie publicznym, własnym oraz mieszkańców Osiedla Pawłowice-Wrocław składamy wniosek i zwracamy się do Urzędu Miejskiego Wrocławia, Departamentu Spraw Społecznych, Wydziału Partycypacji Społecznych o podjęcie niezbędnych działań mających na celu uwzględnienie postulatów mieszkańców i **odrzućcie na aktualnie toczącym się etapie weryfikacji projektu zgłoszonego do edycji WBO 2023 projektu nr 185 Ponad osiedlowego w części dotyczącej Osiedla Pawłowice we Wrocławiu tj. wybudowania po wschodniej stronie Stawu**

Pawłowickiego „ścieżki utwardzanej z elementami drewnianymi 300 mb - przedłużenie ciągu pieszego biegnącego od plaży do terenu „rybaczówki” (cyt. z opisu projektu, link do strony : <https://www.wroclaw.pl/budzet-obywatelski-wroclaw/projekty-2023/projekt.id.185>) na terenie Historycznego Układu Urbanistycznego obejmującego działki nr 74 i 75, AM-19, Obręb Pawłowice we Wrocławiu.

Projekt WBO nr 185 w części, w której dotyczy wybudowania ciągu pieszego – ścieżki utwardzonej lub kładek na wodzie – po wschodniej stronie Stawu Pawłowickiego jest sprzeczny z uchwałą nr LXII/1440/18 RMW z dnia 13 września 2018r. par 2 pkt.2 ppkt 1, 2, 5, 8 oraz 11 , Uchwałą nr XLV/1158/21 RMW z dnia 21 października 2021r., z ustawą o zabytkach, ustawą o ochronie przyrody, ustawą o samorządzie gminnym – udział obywateli – partycypacja społeczna, a nadto z ustawą kodeks cywilny.

Ponadto Projekt WBO nr 185 dotyczący Osiedla Pawłowice jest także niezgodny z Raportem z konsultacji społecznych przeprowadzanych w 2019r. do koncepcji „rewitalizacji Jeziora Pawłowickiego”, podczas których mieszkańcy w zdecydowanej większości zakwestionowali proponowane rozwiązania infrastrukturalne nad stawem, w tym również przeprowadzenie ścieżek bądź drewnianych pomostów dookoła akwenu, jako nadmiernie ingerujące w naturalny charakter tego miejsca, powodujących ustąpienie gatunków chronionych płazów i ptaków, stwarzających nadmierną uciążliwość dla mieszkańców zamieszkujących najbliższej stawu, ich dyskryminację i wykluczenie.

UZASADNIENIE

1. Teren Stawu i Parku Pawłowickiego, tj. działki Nr 74 i 75, AM-19, obręb Pawłowice, którego dotyczy projekt ponad osiedlowy WBO nr 185 (2023) został wpisany zarówno do gminnej jak i wojewódzkiej ewidencji zabytków jako **Historyczny układ urbanistyczny dzielnicy Pawłowice we Wrocławiu** i podlega ochronie konserwatorskiej. Owa ochrona polega na zachowaniu w niezmienionej formie historycznego rozplanowania oraz kompozycji przestrzennej chronionego obszaru, w tym historyczny kształt i wielkość działek, sposób ich zagospodarowania oraz przeznaczenie, a także współzależność między zabudową, zielenią a otwartą przestrzenią.
Proponowane w projekcie WBO nr 185 ścieżki utwardzone bądź kładki na wodzie po wschodniej stronie Stawu Pawłowickiego zaburzają istniejący na tym terenie od 100 lat ład przestrzenny, przeznaczenie prywatnych działek położonych bezpośrednio nad wodą oraz ich funkcje rekreacyjne. Stworzony w 1926r. przez F.W. Reinscha projekt miasta – ogrodu Pawłowice (projekt w załączeniu) usytuował publicznie dostępne ciągi piesz po północnej, zachodniej oraz południowej stronie Stawu, nie zaś po wschodniej, która stanowiła własność prywatną – tereny sprzedawane w latach 20 – tych ubiegłego wieku jako działki rekreacyjne z „prawem do brzegów bądź własną plażą” – cyt.: tłumaczenie przysięgłe Artykułu Gazety budowlanej z 1931r. (w załączeniu). Taki właśnie charakter- działek rekreacyjnych posiadających bezpośredni dostęp do wody –

zachowały nieruchomości po wschodniej stronie Stawu przez następne dziesięciolecia, po dziś dzień i w takiej właśnie formie i kształcie zostały objęte ochroną konserwatorską jako część Historycznego Układu Urbanistycznego. Nigdy po wschodniej stronie akwenu nie istniały żadne ciągi piesze.

2. Zgłoszony projekt WBO nr 185 jest ponadto **sprzeczny z ustawą o ochronie przyrody**, w części dotyczącej budowy ciągów pieszych – utwardzonych bądź pomostów na wodzie. Bardzo liczne sprzeciwy ekspertów przyrodniczych z różnych organizacji i towarzystw przyrodniczych w sprawie projektów WBO nad Stawem Pawłowickim podkreślały m.in., że poprowadzenie pomostów dookoła akwenu spowoduje wycofanie się lęgowych ptaków wodnych – znajdujących się pod ścisłą ochroną gatunkową, co naruszy przepisy o zakazie niepokojenia i płoszenia gatunków chronionych. Wysoki szuwar występujący w strefie przybrzeżnej po wschodniej stronie zbiornika będący strefą rozrodu/ lęgową płazów i ptaków musiałby zostać usunięty pod budowę pomostów. Nadmierny hałas i wzmożona antropopresja na zaledwie 2,5 hektarowy staw doprowadzi do nieodwracalnego ustąpienia licznych gatunków chronionych, których występowanie stwierdzono na tym obszarze co stanowić będzie niepowetowaną szkodę dla środowiska naturalnego. (Pisma Ekspertów Przyrodniczych w załączniku).
3. Projekt WBO nr 185 Ponad osiedlowy w części dotyczącej Osiedla Pawłowice stoi w sprzeczności z wynikiem konsultacji społecznych prowadzonych w 2019r. po udostępnieniu mieszkańcom koncepcji „rewitalizacji Jeziora Pawłowickiego”. Mieszkańcy sprzeciwili się zaproponowanej nadmiernej ingerencji w krajobraz przyrodniczy i historyczny, a także byli przeciwko przekształceniu dotychczasowego naturalnego charakteru tego spokojnego miejsca w przeładowany atrakcjami ośrodek rozrywki. Zgodnie z raportem z konsultacji społecznych większość mieszkańców sprzeciwiła się również budowie ścieżek bądź pomostów na wodzie dookoła zbiornika. Mieszkańcy w przeciągu ostatnich 3 lat wyrażali wielokrotnie swój sprzeciw przeciwko nadmiernej antropopresji forsowanej w projektach WBO dotyczących Jeziora Pawłowickiego. Projekt WBO nr 312 z 2020r. dotyczący budowy amfiteatru nad stawem spotkał się z olbrzymim niezadowoleniem mieszkańców o czym licznie pisała lokalna prasa. Również projekt zakładający dopuszczenie **ulicznej kanalizacji deszczowej do stawu** – który od 100 lat jest jedynym w północnej części Wrocławia **kąpieliskiem naturalnym i bezpłatnym**, licznie odwiedzanym przez lokalnych mieszkańców spotkał się z ostrą krytyką zarówno mieszkańców, jak i ekspertów, publikacja Państwowego Gospodarstwa Wodne Wody Polskie www.wody.gov.pl/images/Aktualnosci/foto/renaturyzacjaKPRWP/podrecznik_renaturyzacji_str.213 w tym Wrocławskiej Stacji Sanitarno Epidemiologicznej. Mieszkańcy osiedla Pawłowice jak i również mieszkańcy Wrocławia oraz okolicznych miejscowości wyrazili swój zdecydowany sprzeciw w Petycji

internetowej: „**Petycja przeciwko zmianie kąpieliska i stawu do wędkowania w Pawłowicach (Wrocław) na zlewnię wód opadowych i kanalizacji deszczowej**„ link: www.petycjeonline.com . Zgłoszone przez mieszkańców propozycje budowy zbiornika wstępnego na działce należącej do gminy Wrocław, w pobliżu stawu, w którym woda spływająca z ulic mogłaby być gruntownie oczyszczona a dopiero potem dopuszczana do stawu – kąpieliska – w dalszym ciągu czeka na rozpatrzenie przez odpowiednie organy. Przykłady ekologicznych rozwiązań :

<https://sendzimir.org.pl>

<https://bezmapy.pl/przewodniki/polska/kapielisko-arturowek-w-lodzi-lagiewnikach>

<https://www.erceunescolodz.org>

4. Projekt WBO nr 185 w części dotyczącej Pawłowic narusza prawa osób trzecich, w szczególności prawo własności – właścicieli prywatnych nieruchomości położonych najbliżej stawu. Burząc dotychczasowy ład przestrzenny przez wprowadzenie nowych ciągów komunikacyjnych w miejscu gdzie ich nigdy wcześniej nie było zmienia ulegnie charakter i rekreacyjna funkcja działek, co w konsekwencji uniemożliwi tym mieszkańcom swobodny dostęp do wody, wymusi konieczność postawienia ogrodzenia od frontu, którego również na tych działkach od 100 lat nie było skoro pełniły funkcję rekreacyjną z bezpośrednim dostępem do wody. Projekt budżetu obywatelskiego mający służyć jednym mieszkańcom nie może działać na niekorzyść drugich powodując m.in. uciążliwość nadmiernym hałasem, wzrost poczucia zagrożenia potęgowany brakiem oświetlenia nad wodą sprzyjającym już zaobserwowanemu wandalizmowi oraz licznym włamaniom. Mieszkańcy wschodniej części Stawu Pawłowickiego, których działki od 1945r. graniczą bezpośrednio z lustrem akwenu to w dużej mierze ludzie w podeszłym wieku, emeryci, u których projekt WBO budzi uzasadnione obawy i lęki. Osoby te mają prawo do uczciwego traktowania.
5. Z uwagi na toczące się obecnie we wrocławskich sądach sprawy własnościowe dotyczące terenu, w granicach którego przebiegać mają proponowane w projekcie WBO nr 185 ścieżki, projekt dotyczący Pawłowic powinien zostać teraz odrzucony, jako niezgodny z obowiązującymi przepisami prawa jak również zasadami Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego.
6. Staw Pawłowicki w rozumieniu aktualnego Prawa wodnego stanowi urządzenie wodne, o czym świadczy Decyzja Ministra Infrastruktury z dnia 09 maja 2023 r.
7. Liczne kontrowersje wśród mieszkańców budzi również fakt, iż zgłoszony projekt WBO 307 w 2022 roku jest zgłaszany ponownie w 2023 roku tym razem w ramach projektu ponad osiedlowego nr 185 w celu zwiększenia jego szans w głosowaniu ?Nie sposób nie dostrzec tu zwykłej kalkulacji i manipulacji, aby pozyskać jak największą liczbę głosów, nawet gdy głosujący nie będą optować za Pawłowicami. Czujemy się zawiedzeni i oszukani ponieważ mieszkańcy w roku

2022 roku projekt nie zyskał akceptacji społecznej a mimo to jest on ponownie forsowany w 2023 roku jako projekt ponad osiedlowy. Niepokojącym dla społeczności lokalnej Pawłowic jest fakt ,że liderem projektu jest członek Rady Osiedla Pawłowice ,który nie współdziała z mieszkańcami, nie inicjuje pozytywnych rozwiązań tylko ich krzywdzi.

8. Nasze propozycje zmian do projektu WBO nr 185 to uporządkowanie półwyspu oraz odseparowanie go od możliwości dostępu publicznego, ponieważ zagraża to miejscom lęgowym ptaków. Proponujemy także przywrócenie systematycznego zarybiania stawu w celu utrzymania charakteru wypoczynkowo-rekreacyjnego: amatorskiego wędkarstwa oraz równowagi biologicznej akwenu. Niezmiernie ważne jest także utrzymanie stawu jako Kąpieliska Miejskiego i jego naturalnego charakteru poprzez zapewnienie dopuszczenia czystej wody ze zbiornika wstępnego wybudowanego przy stawie, a nie dopuszczanie wody z ulicznej kanalizacji deszczowej zatrutej związkami ropopochodnymi, solą drogową oraz nawozami z pobliskich pól. Nie ma także potrzeby burzenia tzw. Rybaczówki i wymiany ogrodzenia na działce nr 75, które wymaga co najwyżej odnowienia, pomalowania. Zaoszczędzone środki konieczne należałoby przeznaczyć na wybudowania toalety odpowiadającej wymogom sanitarnym osób korzystających z kąpieliska, zarówno w lecie jak i Morsów w zimie. Stawiany w okresie letnim Toi Toi nie jest wystarczający i nie można wykluczyć, że w poprzednim sezonie, przez jego nieodpowiednie opróżnianie została zanieczyszczona woda w stawie bakterią *Escherichia Coli*. Wszyscy mieszkańcy Osiedla Pawłowice bardzo cenią sobie niemal 100- letni akwen, pełniący w okresie letnim kąpielisko, w zimie – raj dla Morsów, a przez 365 dni w roku stanowiący ostoję i schronienie dla licznych gatunków chronionych.

Zgłoszenie Osiedla Pawłowice do tegorocznej edycji WBO 2023r. projektu ponad osiedlowego nr 185 jest sprzeczne z zapisami uchwały nr LXII/1440/18 z dnia 13 września 2018r. tj.

- 1) z aktami prawa miejscowego,
- 2) narusza prawa osób trzecich, w szczególności prawo własności
- 3) realizacja nie spełnia kryterium celowości i gospodarności
- 4) z zasadami współżycia społecznego,
- 5) z zasadami solidarności pokoleniowej oraz zasadami dobrych obyczajów.

Wnosimy o:

przeprowadzenie oceny oddziaływania inwestycji WBO nr 185 na środowisko zgodnie z przepisami zawartymi w ustawie **Prawo ochrony środowiska** dotyczące budowy ścieżek drewnianych na palach, czy ścieżki rowerowej, spacerowej po stronie wschodniej akwenu.

Wnosimy o:

przeprowadzenie oceny zgodności z prawem budowlanym zrealizowanej już w ramach WBO nr 637 ścieżki drewnianej, jak i planowanej w ramach WBO nr 185 inwestycji w formie traktu drewnianego na palach długości 300 m i ścieżki rowerowej, w tym ustalenia czy wymagają stosownych pozwoleń budowlanych oraz czy wypełniają znamiona obiektów małej architektury.

W świetle przedstawionych argumentów prosimy władze naszego miasta o wnikliwe rozpatrzenie i uwzględnienie ich przy ocenie zgłoszonego projektu nr 185 ponad osiedlowego dotyczącego Osiedla Pawłowice.

Prosimy o pisemną odpowiedź w tej sprawie oraz opublikowanie wniosku i Państwa odpowiedzi na stronie internetowej www.wroclaw.pl/wbo

Nie wyrażamy zgody na ujawnienie na stronie internetowej Urzędu Gminy Wrocław ani w żadnej innej formie naszych danych osobowych w zakresie imienia, nazwiska oraz adresu.

Mieszkańcy Pawłowic

Załączniki:

1. Karta ewidencyjna obiektu nieruchomego: Historyczny układ urbanistyczny dzielnicy Pawłowice we Wrocławiu.
2. Plan z 1926r. miasto – ogród Pawłowice F.W. Reinscha
3. Tłumaczenie przysięgłe z Gazety Budowlanej z 24.09.1931r.
4. Negatywna ocena przyrodników z dnia 24.02.2020r. dot. projektów WBO: Rewitalizację terenu Jeziora Pawłowickiego
5. Negatywna opinia Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego z dnia 3.09.2020r. na temat projektów WBO dot. Jeziora Pawłowickiego

2017. 1

KARTA EWIDENCYJNA OBIEKTU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa	2. Czas powstania
Historyczny układ urbanistyczny dzielnicy Pawłowice we Wrocławiu	1260 (wzmianka); koniec XVIII w. - 1945 r.; koniec XIX w. - pałac z parkiem; od 1926 r. - osiedle domów w rejonie ulic Starodębowej i Przedwiośnie

9. Materiały graficzne

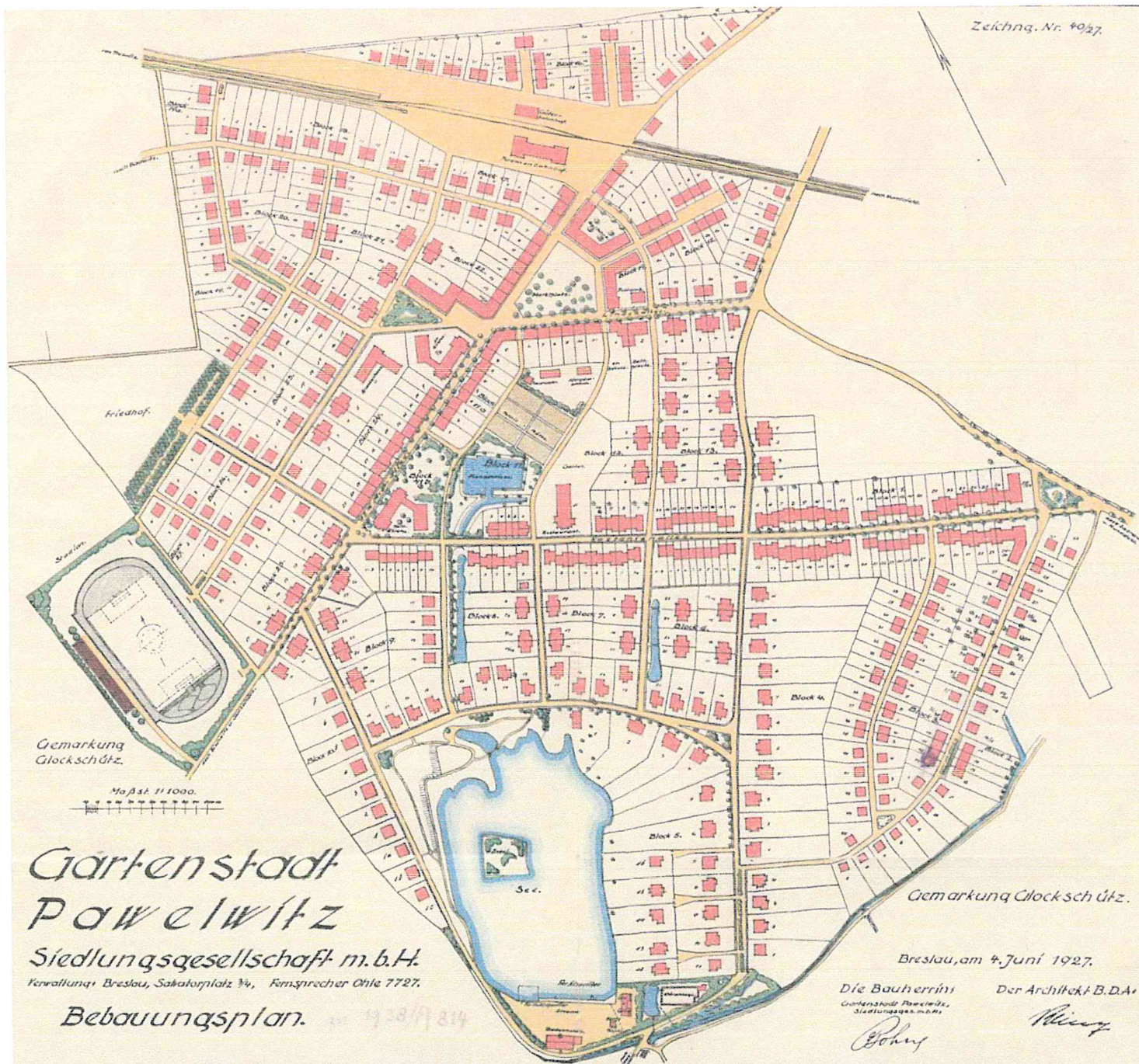

Lokalizacja obszaru

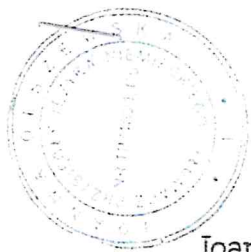
Granica obszaru

3. Miejscowość	W R O C Ł A W
4. Adres (ulica, nr posesji)	Historyczny układ urbanistyczny dzielnicy w rejonie ulicy Starodębowej, Przedwiośnie i Pawłowickiej wraz z założeniem parkowo-pałacowym z folwarkiem we Wrocławiu.
5. Przynależność administracyjna	województwo dolnośląskie powiat Wrocław gmina Wrocław
6. Współrzędne geograficzne	-
7. Użytkowanie obecne	historyczny układ urbanistyczny
8. Stan zachowania	4 – dobry / 5 – bardzo dobry

Zat. 2

Zat. 3

Thumaczenie poświadczone z języka niemieckiego
Joanna Olszewska, tłumacz przysięgły j. niemieckiego TP/1821/05

[Thumaczenie sporządzono na podstawie przesłanego skanu dokumentu.
Przetłumaczono jedynie wklejony poniżej fragment artykułu z „Ostdeutsche
Bau-Zeitung Breslau”, którego wydruk spięto z tłumaczeniem. – od tłumaczki.]

Gartenstadt Pawelwitz bei Breslau

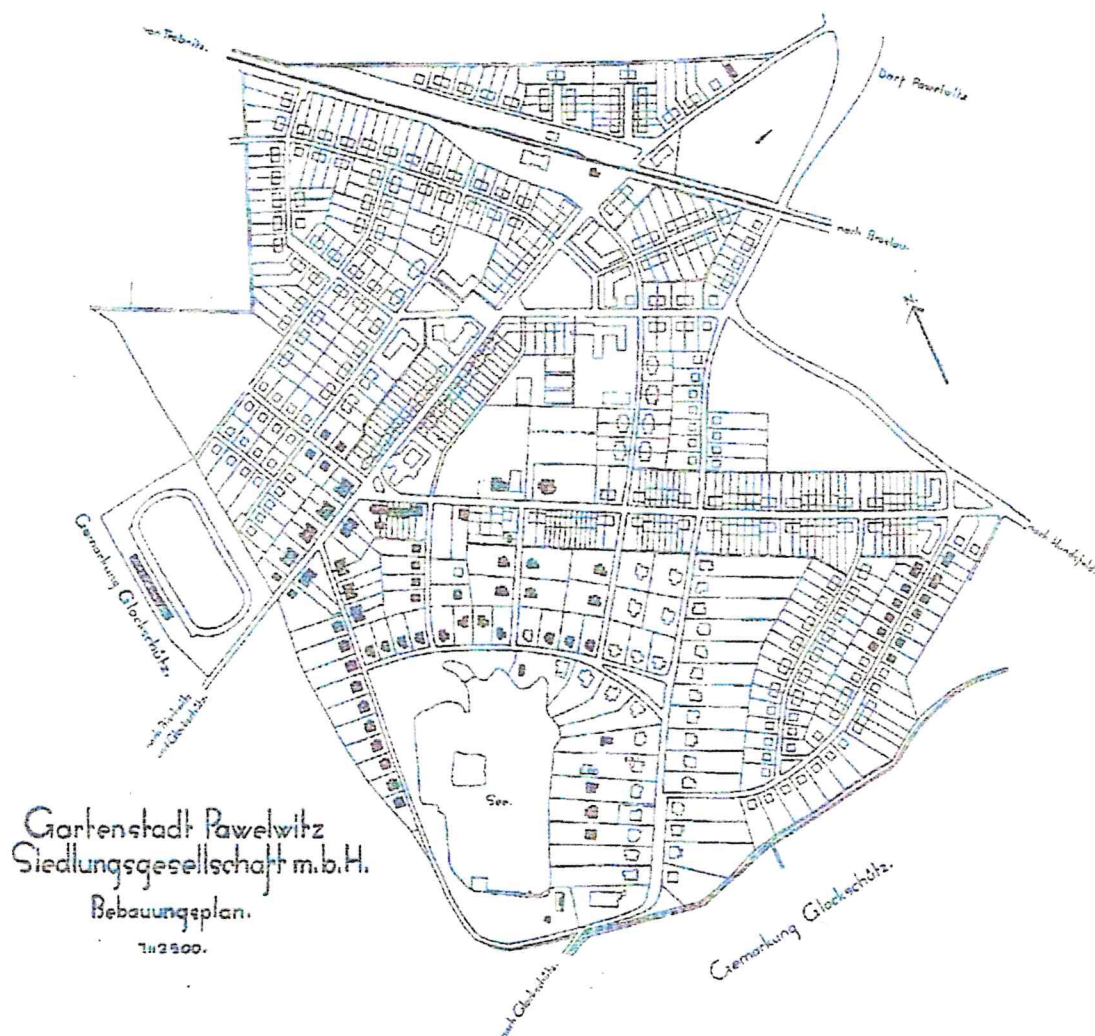
An der Peripherie der Provinzialhauptstadt Breslau, innerhalb des 10-km-Kreises vom Stadtkern, mit der Eisenbahn sowohl als mit Autolinie in 15 Minuten zu erreichen, wurde im Frühjahr 1926 auf

dem 200 Morgen großen Gelände des ehemaligen Freigutes Pawelwitz am Pawelwitzer See mit der Aufschließung des Terrains zu einer Gartenstadt begonnen. Zur Durchführung der Beseidung

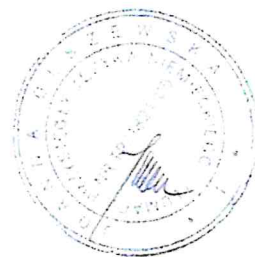
wurde mit einem Kapital von 50 000.— RM. die Siedlungsgesellschaft Gartenstadt Pawelwitz, G. m. b. H., gegründet, die bald mit der Erschließung begann, die vorhandenen Wege zu einem Straßensystem ausbaute und dabei die alten Alleen in den Bebauungsplan hineinbezog. Um den 30 000 qm großen See mit seinen alten Baumbeständen wurde an dem westlichen Ufer eine große Badeanstalt, am nördlichen Ufer Parkanlagen angelegt. Das östliche und südliche Ufer wurde für die Bebauung größerer Landhäuser freigegeben, so daß diese Uferberechtigung bzw. eigenen Strand erhielten. Der gesamte Bebauungsplan ist nach städtebaulichen Grundsätzen aufgestellt und so festgelegt, daß das Wiesengefälle um die projektierte Gartenstadt unberührt bleibt und daß sich der

grüne Wiesengürtel als Lunge der auf etwa 800 Häuser projektierten Gartenstadt auswirkt. Bis jetzt sind etwa 80 Häuser errichtet, die zum größten Teil als freistehende Einfamilienhäuser und Doppelhäuser durchgeführt sind. Eine Baugruppe ist in ge-

[Obok planu: Gartenstadt Pawelwitz Siedlungsgesellschaft G.m.b.H [nazwa własna, w tłum. dost.: Towarzystwo Osiedlowe Miasta-Ogrodu Pawłowice Sp. z o.o.] Plan zabudowy [skala]]

Ostdeutsche Bau-Zeitung Breslau
vereinigt mit
Deutsche Baugewerbe – Zeitung -Leipzig

[nazwa własna gazety budowlanej dla Wrocławia – od tłumaczki]

Rocznik 29

Wrocław, 24 września 1931 r.

Numer 39

Miasto-ogród Pawłowice pod Wrocławiem

Na peryferiach stolicy prowincji, Wrocławia, w promieniu 10 km od centrum miasta i w odległości 15 minut zarówno koleją, jak i samochodem, rozpoczęto wiosną 1926 roku na 200-morgowym obszarze dawnego majątku w Pawłowicach nad Stawem Pawłowickim zagospodarowanie terenu pod wdrożenie koncepcji miasta-ogrodu.

W celu realizacji projektu osiedla założono Siedlungsgesellschaft Gartenstadt Pawelwitz G.m.b.H [nazwa własna, w tłum. dosł.: Towarzystwo Osiedlowe Miasta-Ogrodu Pawłowice Sp. z o.o.] z kapitałem 50.000,00 Reichsmark [marek rzeszowych], które to już krótko po tym rozpoczęło prace uzbrojeniowe i rozbudowało istniejące drogi w system ulic, włączając przy tym stare aleje drzew do planu zabudowy. Na zachodnim brzegu otoczonego starym drzewostanem stawu o powierzchni 30.000 m² wybudowano duże kąpielisko, na północnym założono tereny parkowe. Brzeg wschodni i południowy przeznaczono pod zabudowę większych domów w taki sposób, że uzyskały one prawo do nabrzeża*), bądź posiadały własną plażę.

Cały plan zabudowy został przygotowany zgodnie z zasadami urbanistyki i tak opracowany, aby tereny łąk wokół projektowanego miasta-ogrodu pozostały niezaruszone, a ich zielony pas spełniał rolę płuc dla składającego się z 800 domów projektowanego założenia. Dotychczas zrealizowano około 80 domów, które w przeważającej części powstały jako domy jednorodzinne i w zabudowie bliźniaczej.

*) [Tekst oryginalny zawiera termin „Uferberechtigung”, który w dosłownym tłumaczeniu oznacza „uprawnienie do nabrzeża” – od tłumaczki]

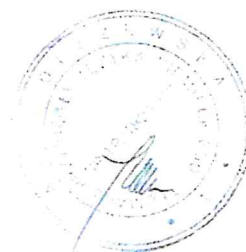
Zaświadczam zgodność niniejszego przekładu z treścią przedłożonego, zeskanowanego dokumentu sporządzonego w języku niemieckim.

Jolanna Olszewska, tłumacz przysięgły języka niemieckiego

Numer wpisu na Listę Tłumaczy Przysięgłych prowadzoną przez Ministerstwo Sprawiedliwości TP

1821/05

Wrocław, dnia 06.02.2021 r.

Das Ausblühen der Ziegel. Von Studienrat Arch. Fr. Schröder, Glauchau i. Sa.

Von Ziegeln, die der Witterung sehr ausgesetzt sind, nach und nach ihren Zusammenhang verlieren, so sagt man, sie verwittern. Diese Verwitterungen können physikalischer Natur sein oder auch auf chemischen Ursachen bzw. Veränderungen beruhen. Die erstere ist der Verwitterung der Ziegel geschieht gewöhnlich durch den Frost, welcher bei der Eisbildung durch Volumenvergrößerung die Masse der Ziegel zersplittert oder zersprengt. Ist jedoch die Verwitterung mit einer chemischen Zersetzung verbunden, so erscheinen nicht selten neugebildete Verbindungen in Form von Kristallen im Innern oder an der Oberfläche der zersetzten Ziegel, die sich durch einen mehrlätzigen weißen Ausschlag kenntlich zeigen. Dieser Ausschlag wird nicht nur vom Laien allein, sondern oft sogar von Fachleuten fälschlicherweise als Metersaltpeter bezeichnet, der aber mit dem letzteren in gar keiner Verbindung steht, denn der echte Mauer- oder Kalksaltpeter kann nur da entstehen, wo organische Stoffe verwesen und bei deren Verwesung Ammoniak sich bildet. Dies geschieht jedoch nur bei stickstoffhaltigen Stoffen. Bei diesem Prozeß findet eine Oxydation des Ammoniaks mit dem Kalk als Basis statt, es bildet sich zunächst Salpetersäure, die sich dann weiter in den echten Mauer- oder Kalksaltpeter umsetzt. Da dieser sehr hygroskopisch (wasserig) ist, gibt er leicht Veranlassung zum Mauerfraß. Zeigen sich demnach am Mauerwerk von Abortgruben, Viehställen usw. weiße Salzausschläge, so kann es sich bei diesen um den wirklichen Metersaltpeter handeln. Zeigen sich solche Ausschläge an Mauerwerk, besonders von Neubauten, Gartenmauern oder auch an Dachziegeln, so sind es Salze, die aus Sulfaten oder Karbonaten bestehen, insbesondere sind es die Sulfate des Calciums, des Magnesiums, des Kaliums und des Natriums. Diese bilden sich, wenn im Ton Gips oder Schwefelkies enthalten sind. Durch chemische Umsetzungen beim Brennen der Ziegel entsteht meist schwefelsaures Natrium entweder als Glaubersalz oder als Bittersalz. Es empfiehlt sich deshalb, die Ziegel so hoch zu brennen, als es möglich ist, da durch starke Hitze diese Salze zersetzt und damit unschädlich gemacht werden. Ebenso geben alkalische Salze (Kali- oder Natriumverbindungen) zu Salzausschlägen und Verfärbungen Anlaß, deren Beseitigung nur sehr schwer möglich ist. Die Ursachen der Ausblühungen von Ziegeln können verschiedener Natur sein, denn die Salze, die diese verursachen, können im Ton bzw. Lehm, im Kalk, im Zement oder auch im Sand enthalten sein. Sind im Ton bereits von Natur aus solche Salze enthalten, so muß derselbe vor seiner weiteren Bearbeitung in der Tongrube genügend „ausgewintert“ oder „ausgesommert“ werden. Dies geschieht dadurch, daß das Ziegeleut in Haufen von 60 bis 80 cm Höhe abgegraben bzw. aufgeschichtet wird und zweckdienlich des öfteren mit Wasser begossen wird. Die Lockerung der Ton- bzw. Lehmmasse erfolgt durch das Gefrieren im Winter. Schon hierbei ziehen sich die Salze an die Oberfläche und werden durch Regen- oder Schneewasser aufgelöst und abgeschwemmt. Bei salzreichen Tonen bzw. Lehmen, sumpt man dieselben am besten zu, d. h. man setzt sie längere Zeit unter Wasser und arbeitet sie öfters um. Ist fließendes Wasser vorhanden, nimmt dieses die gelösten Salze mit fort. Ferner ist darauf zu sehen, daß Wurzelteilchen und andere organische Stoffe nicht im Ziegeleut verbleiben, da hier beim Brennen kleine Hohlräume entstehen, in denen sich die Aschensalze derselben festsetzen und unter Mitwirkung der Feuchtigkeit Ursache zu den späteren Ausblühungen werden. Da die Ziegel trotz scheinbaren Trockenseins im Brennofen noch chemisch gebundenes Wasser abgeben und dabei „schwitzen“ können sich

naturngemäß die Aschensalze des Brenngutes auf den schwitzenden Ziegeln ansammeln und so in die Kapillarität der Ziegel in dieselben eindringen. Diesem Uebelstande beugt man beim Brennpriozess durch das sogenannte Vorschnärrchen vor, wie dies bei Ringöfen mit kontinuierlichem Betrieb heute wohl durchwegs geschieht. Aber selbst, wenn alle diese Vorsichtsmaßregeln beobachtet werden oder der Ton bzw. Lehm völlig frei von Salzen war, hat es sich gezeigt, daß Ziegel auf dem Bau doch solche schädlichen Salze auswitterten. Hier hat man festgestellt, daß solche Ziegel auf der vom Brenngut herrührenden Asche oder Schlacke, die auf den Ziegeleithöfen aufgeschüttet war, aufgestapelt waren und die vom Regen- bzw. Schneewasser aus ihr gelösten Salze infolge ihrer Trockenheit und Porosität aufgesogen hatten. Es ist deshalb im eigenen Interesse der Ziegeleibitzer geboten, solche Asche auf ihren Ziegeleithöfen nicht aufzuschütten, ferner auch den Ton oder Lehm ihrer Gruben von Zeit zu Zeit auf den Salzgehalt untersuchen zu lassen und durch Probebrennen die Eigenschaften des zu erwartenden gebrannten Materials durch Nachuntersuchung feststellen zu lassen.

Ausblühungen können aber auch durch den Mörtel veranlaßt werden, denn auch im Kalkstein wie besonders im gebrannten Kalk sind solche Salze, insbesondere Sulfate, enthalten. Der Kalk nimmt beim Brennen die Salze, die in der Flugasche des Brenngutes vorhanden sind, auf oder setzt sich durch die Entwicklung von schwefeliger Säure ($S O_2$) in solche um, wenn im Kalk Gips oder im Brenngut Schwefelkies enthalten sind. Aus dem gebrannten Kalk entfernt man die Salze durch Einlösen (Einsumpfen) desselben, indem man die Kalkmilch in Gruben einleitet. Das überschüssige Wasser löst die Salze und versickert mit ihnen in die Erde. Es empfiehlt sich deshalb, in den ersten Wochen den steif gewordenen Kalkbrei (Weißkalk) des öfteren mit reinem Wasser zu übergießen, um damit alle Salze restlos zu lösen und abzuführen.

Aber auch der Sand kann Ursache von ausblühenden Salzen sein, wenn er gipsaltig oder andere leicht zersetzbare Mineralien, z. B. Feldspat, enthält. Ebenso können durch das zur Aufbereitung des Mörtels verwendete Wasser Ausblühungen von Ziegeln erfolgen, wenn dasselbe salzhaltig ist. Man verwendet deshalb am besten Regenwasser zur Herstellung des Mörtels. Ebenso rufen salzhaltige Seeluft am Mauerwerk und Dachziegeln Ausblühungen hervor. Im Zement befinden sich oft erhebliche Mengen von Alkalien und Sulfaten; sie können aber auch durch schwefelige säurehaltige Luft, besonders in industriereichen Gegenden durch Bildung von Sulfaten, erst hervorgerufen werden. Die Entfernung von Salzen aus dem Zement ist technisch sehr kostspielig.

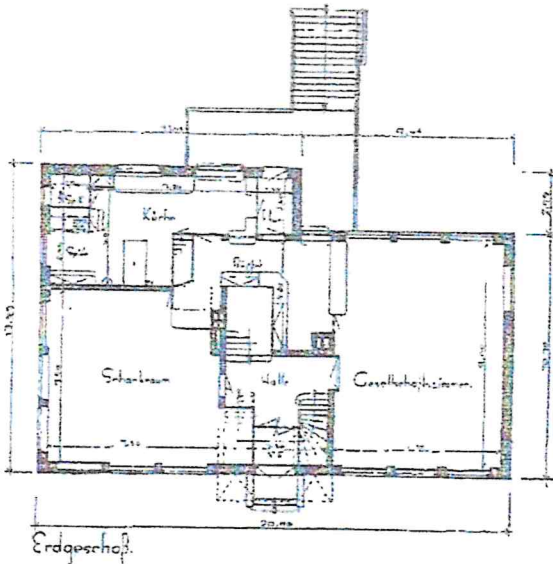
Um Ziegel auf den Gehalt von löslichen Salzen zu prüfen, kocht man Proben längere Zeit mit Wasser, filtriert die Flüssigkeit, verdampft hierauf das Wasser und wiegt den Rückstand, der, um sicher zu gehen, am besten chemisch untersucht wird; oder man sättigt die Ziegel mit Wasser, legt sie mit ihren Enden frei auf, damit das Wasser nach unten durch die Porosität der Ziegel dringen kann und läßt es verdunsten. Sind Salze in denselben enthalten, so treten sie nach dem Trocknen als solche an der Unterfläche derselben zutage. Um die Art der Salze erkennen zu können, löst man sie in warmem Wasser auf, filtriert dasselbe, um das Unlösliche abzutrennen und prüft dann die Flüssigkeit auf Salpetersäure mit Diphenylamin und konzentrierter Schwefelsäure. Löst sich dagegen das Material nicht auf in reinem Wasser, so ist kein Salpeter darinnen enthalten. Man prüft dann mit verdünnter Salpetersäure auf Sulfate (Gips).

... mit einem Kapital von 50.000.— RM. die Siedlungsgesellschaft Gartenstadt Pawelwitz, G. m. b. H., gegründet, die bald mit der Erschließung begann, die vorhandenen Wege zu einem Straßensystem ausbaute und dabei die alten Alleen in den Bebauungsplan miteinbezog. Um den 30.000 qm großen See mit seinen alten Baumbeständen wurde an dem westlichen Ufer eine große Badeanstalt, am nördlichen Ufer Parkanlagen angelegt. Das östliche und südliche Ufer wurde für die Bebauung größerer Landhäuser freigegeben, so daß diese Uferberechtigung bzw. eigenen Strand erhielten. Der gesamte Bebauungsplan ist nach städtebaulichen Grundsätzen aufgestellt und so festgelegt, daß das Wiesengebiet um die projektierte Gartenstadt unberührt bleibt und daß sich der

der Bau der katholischen Kirche mit Konviktschule und der Bau einer Schule für beide Konfessionen anging. Die Wasserversorgung erfolgt durch einen Tiefbrunnen von etwa 30 m, von dem aus das Wasser in Hydranten geleitet wird. Die Anlage hat sich trotz des Verbrauches von etwa 30 Millionen während der heißen Sommerszeit in der der Verbrauch für die Gartensiedlung sehr groß war, bis heute gut bewährt. Was die Kanalisation anbelangt, so ist vor jedem Haus eine Klärkammer (Sammelwerk) eingebaut, um die Fäkalien im eigenen Garten abgeben zu können. Das Klärwasser wird in einen Sammelkanal geleitet und über ein Rieselfeld geführt. Ein Vorwerk ist mit dem (Jühnsburger Wasser) angeschlossen. Der Rest des Wassers

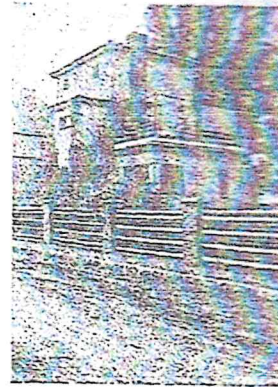

„Sakauer Bierhaus“ Pawelwitz b. Breslau. Straßenseite.

Grundriß: Gesellschaftshaus „Sakauer Bierhaus“
Toiletten im Keller, von der Erdgesch.-Halle und vom Garten zugänglich.
Saal, Toiletten und Gastwirtschaft im Obergeschoß.
Im Dachgeschoß 4 Kammern und Bodenraum.

grüne Wiesengürtel als Lunge der auf etwa 800 Häuser projektierten Gartenstadt auswirkt. Bis jetzt sind etwa 80 Häuser errichtet, die zum größten Teil als freistehende Einfamilienhäuser und Doppelhäuser durchgeführt sind. Eine Baugruppe ist in geschlossener Bauweise durchgeführt. In dieser sind die erforderlichen Läden untergebracht. Geschäftsleute und Handwerker sind bereits in genügender Zahl vorhanden, so daß, was die Versorgung der Gartenstadt anbelangt, diese sich schon unabhängig von Breslau gemacht hat. Ein Gesellschaftshaus mit kleinem Saal und zwei großen Gesellschaftsräumen sowie den erforderlichen Nebenzimmern mit anschließendem Garten ist ebenfalls im vorigen Jahr errichtet worden und bildet das Ziel vieler Breslauer Ausflügler, die das Pawelwitzer Strandbad aufsuchen. Für dieses Jahr ist

Bauart 11, Straßenseite.

Erdgesch.
Bauart 11, Grundriß.

biologische Kläranlage gedacht. Um die Siedlungsgesellschaft zu entlasten, wurde die Pawelwitzer Rohrnetzbetriebe, G. m. b. H., gegründet, die die Kanalisation und Wasserversorgung durchführt und hierfür festgesetzte Anliegerbeiträge erhält. Trotzdem die Anlage noch verhältnismäßig gering ist, wird ein Wassergeld von 0,25 RM. pro cbm erhoben und sind die Kanalisationsgebühren pro Einfamilienhaus mit 2.— RM. monatlich festgesetzt. Der Preis für elektrisches Licht liegt unter dem Breslauer Preis, trotzdem der Strom von den Elektrizitätswerken Breslau über ein eigenes Transformatorenhaus geliefert wird. Gas ist für später vorgesehen. Außerordentlich belastet wurde die Siedlungsgesellschaft durch die im Sommer 1930 eröffnete Haltestelle der Reichsbahn. Die Kosten für den Bau dieser Haltestelle mußte die Siedlungsgesellschaft selbst tragen. Die Eisenbahn verlangte sogar, daß das Inventar für die Haltestelle von der Siedlungsgesellschaft beschafft wurde. So wurde die Genehmigung für die Haltestelle selbst erteilt. Der Bahnhof ist von allen Teilen der Siedlung sehr leicht erreichbar. Gute Fuß- und Fahrwege führen hin. Die größte Entfernung der entlegenen Parzelle beträgt zehn Minuten Laufzeit. Die Bebauung wurde in Form von festgelegten Bauarten durchgeführt. So wurden freistehende Einfamilienhäuser mit 3½, 5, 5½ bis zu 6 Zimmern geschaffen. Fast alle größeren Häuser erhielten Garagen, die im Keller untergebracht wurden. Ein größerer Landhaustyp wurde im Flachdach, die anderen Gebäude in Sattel-

Załącznik 4

Wrocław, dn. 24.02.2020 r.

Wydział Partycypacji Społecznej Urzędu Miejskiego Wrocławia
Biuro Ochrony Przyrody i Klimatu Urzędu Miejskiego Wrocławia
Prezydent Wrocławia, Sz. P. Jacek Sutryk

ZALECENIA PRZYRODNIKÓW DOTYCZĄCE OPINIOWANIA I REALIZACJI PROJEKTÓW WROCŁAWSKIEGO BUDŻETU OBYWATELSKIEGO

Wrocławski Budżet Obywatelski to przedsięwzięcie cenione przez wrocławianki i wrocławian. Pozwala na realizację drobnych projektów, o których przez lata marzyli i które znacznie poprawiają jakość ich życia. Bardzo duża część projektów realizowana w ramach WBO dotyczy terenów zieleni - parków, skwerów, nabrzeży rzek, alei drzew itp. To pokazuje, jak ważna dla mieszkańców Wrocławia jest zieleń i możliwość spędzania wśród niej wolnego czasu. Należy jednak pamiętać, że tereny zieleni są również miejscem życia roślin i zwierząt wielu gatunków, nierzadko chronionych prawem. Często są to także chronione siedliska przyrodnicze czy zanikające ekosystemy na styku dzikiej przyrody i rozwijającego się miasta.

Ostatnie lata pokazały, że brakuje dbałości o dziką przyrodę w ramach realizacji niektórych projektów WBO. Przykładem może tu być projekt plaży na Biskupinie (Zielona Plaża nad Odrą z 2016 r. - nr 119, zrealizowana w latach 2018 - 19), czy Rewitalizacja Jeziora na osiedlu Pawłowice (WBO 2019) – projekt nr 320 (przykłady opisane w drugiej części pisma). Dodatkowym problemem jest świadomość i wiedza przyrodnicza lidera projektu oraz jego wpływ na kształt przyjętych rozwiązań projektowych. Często pierwotna propozycja projektu nie jest kompatybilna z intencjami zgłoszonych działań.

W związku z powyższym jako grupa przyrodników opracowaliśmy wstępne wytyczne, które w przyszłości pozwolą uniknąć takich sytuacji. Jest oczywiste, że projekty zgłaszane do WBO muszą być zgodne z przepisami prawa, w tym z ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku. Należy zaznaczyć, że Prezydent Miasta i gmina są organami ochrony przyrody w Polsce, a zatem są zobowiązane do uwzględniania przepisów ustawy przy opiniowaniu projektów zgłaszanych do WBO.

Dokument opracowany został przez ekspertów przyrodniczych: herpetologów, ornitologów, entomologów, botaników. Deklarujemy chęć współpracy oraz udział w ewentualnym spotkaniu w celu doprecyzowania zaleceń przyrodniczych do Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego.

CZĘŚĆ 1 - WYTYCZNE

1. OWADY

- Realizacja projektów wymagających usunięcia drzew powinna być poprzedzona oceną, czy nie są to drzewa zasiedlone przez chronione owady ksylofagiczne lub saproksylofagiczne, takie jak pachnica dębowa czy kozioróg dębosz (gatunki chronione, umieszczone w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej UE) oraz czy drzewa - nawet nie zasiedlone - nie są położone w bliskim sąsiedztwie takich drzew. Wycinka w takim przypadku

powoduje ubytek w siedlisku tych gatunków. Należy ograniczać do niezbędnego minimum (powodowanego względami bezpieczeństwa) wycinkę wiekowych drzew, mogących stanowić siedlisko owadów ksylofagicznych.

- Realizacja projektów na terenach otwartych, jak łąki w dolinach rzecznych, w okolicach zbiorników wodnych itp. wymaga oceny entomologicznej dotyczącej możliwości kolizji nowej infrastruktury z siedliskami owadów chronionych gatunków. Przykładem może być lokalizacja plaż miejskich na łąkowych siedliskach motyli, np. modraszka *nausitosa*.

2. PŁAZY

- W przypadku prac ingerujących w zbiorniki wodne należy zidentyfikować gatunki w nich żyjące (lub skorzystać z informacji przekazanych do Urzędu Miejskiego Wrocławia i Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska przez wrocławskich herpetologów) i zaplanować prace w obrębie zbiorników w taki sposób, by nie powodować szkód w populacjach płazów (m. in. dostosowanie terminów osuszania/odmulania zbiorników do biologii płazów, pozostawianie części roślinności przybrzeżnej - szuwarów trzcinowych itp., które stanowią kluczowe miejsce dla rozrodu płazów, ale także wykorzystywane są do zakładania lęgów przez ptaki, takie jak trzcinniczek czy kokoszka).
- Decyzję o zasadności zarybiania zbiornika wodnego należy podejmować na podstawie wiedzy o składzie gatunkowym zbiornika. Nie wszystkie gatunki płazów tolerują obecność ryb. Ryby mogą przyczynić się do spadku liczebności płazów w zbiorniku, co z kolei zwiększa liczbę larw komarów. W przypadku podjęcia decyzji o zarybianiu należy m.in. zadbać o zapewnienie płazom odpowiednich płycizn, na których będą bezpieczne.
- Należy unikać stosowania nocnego oświetlenia wokół zbiorników wodnych. Oświetlenie wpływa negatywnie na aktywność płazów, co w okresie migracji może przekładać się na zwiększoną śmiertelność na drogach, utrudnione opuszczanie przez kijanki osłon jajowych oraz pogarsza jakość wody przyczyniając się do rozwoju glonów, a przez to do zwiększenia żyzności wody i obniżenie zawartości tlenu.
- Konsultacje w zakresie wpływu projektów na populacje płazów oferuje Towarzystwo Herpetologiczne NATRIX i grupa niezrzeszonych herpetologów wrocławskich.

3. PTAKI

- Nie należy projektować powierzchni przezroczystych oraz powodujących efekt lustra na terenach zieleni, aby zapobiegać śmiertelności ptaków w wyniku kolizji z nimi. Jeżeli nie ma możliwości uniknięcia stosowania przezroczystych powierzchni - należy zabezpieczyć je w efektywny sposób, np. poprzez naklejenie odpowiednio zaprojektowanych kropek czy pasków (porady w tym zakresie może udzielić Fundacja Szklane Pułapki). Należy zaznaczyć, że stosowane powszechnie sylwetki ptaków drapieżnych nie są efektywną metodą zabezpieczania powierzchni przezroczystych przed kolizjami.
- Oświetlenie szklanych powierzchni nocą powinno być minimalizowane, szczególnie na terenach zieleni. Światło może wabić ptaki, zwłaszcza w okresie wiosennej i jesiennej migracji, przez co ulegają one kolizjom z oszklonymi i oświetlonymi nocą budynkami/obiektami.
- Rewitalizacje i porządkowanie terenów zieleni, polegające na usuwaniu niskiej roślinności (w szczególności krzewów i podrostu drzew, tzw. "samosiejek") jest niszczeniem siedlisk ptaków. Dużo mówi

się o dziuplach, budkach lęgowych, ale to siedlisko tylko części ptaków. Znaczna liczba ptaków gatunków bardzo lubianych przez mieszkańców Wrocławia i jednocześnie chronionych prawem (rudzik, kos, piegża, kapturka i inne) gnieździ się nisko nad ziemią lub na ziemi. Czyszczenie dna parku z roślinności to niszczenie ich jedyne siedliska. W związku z tym należy unikać usuwania zakrzewień podczas realizacji projektów.

- Projekty, które dotyczą instalowania skrzynek lęgowych dla ptaków, powinny być wcześniej skonsultowane ze specjalistą ornitologiem. Część budek dostępnych na rynku jest niebezpieczna dla ptaków. Skrzynki lęgowe powinny spełniać szereg wymogów (brak patyczka przy wejściu, właściwy wymiar wejścia do budki, wzmocniona ściana przy otworze wejściowym itp.) oraz powinny być właściwie zamontowane (odpowiednia wysokość, odległość od miejsc intensywnie uczęszczanych przez ludzi, odległość skrzynek od siebie itd.).
- Należy unikać oświetlania przestrzeni wykorzystywanych przez zwierzęta nocne, np. oświetlenia w parkach. Wpływa ono negatywnie na rytm życia zwierząt (sowy, nietoperze, owady itp.).

4. FLORA

- Projekty i prace przy ich realizacji powinny uwzględniać walory istniejącej roślinności. Wszystkie zdrowe i nieinwazyjne rośliny powinny być adaptowane w projektach. Szkodliwe jest usuwanie istniejącej, dobrze rozwiniętej roślinności (usuwanie zakrzewień, młodych drzew, niszczenie muraw i łąk) na rzecz monokulturowych trawników czy pojedynczo sadzonych drzew.
- Podczas realizacji projektów należy chronić ekosystemy lub ich fragmenty. Rewitalizacja zieleni polegająca na pozostawieniu jedynie drzew z usunięciem roślin podszytu i runa, nierzadko ze ściółką i glebą, oraz założeniu trawników pod koronami drzew znacznie zmniejsza różnorodność biologiczną i negatywnie oddziałuje na stan drzew. Cenne, rzadkie i dobrze wykształcone biocenozy (jak np. dobrze wykształcone łąki) powinny podlegać szczególnej ochronie.
- W ramach realizacji projektów powinien istnieć priorytet niewycinania drzew nad ich sadzeniem. Istniejące, niewymagające pielęgnacji drzewa są cenniejsze niż nowe nasadzenia.
- Bezwzględnie należy stosować zalecenia dotyczące stref ochronnych wokół drzew podczas realizacji projektów.
- Budowa sieci uzbrojenia terenu (elektrycznej, nawodnienia i innych) powinna odbywać się w sposób nie szkodzący drzewom (prace w obrębie rzutu korony wymagają specjalnych metod).
- Wskazane jest wyznaczenie stref o różnej intensywności pielęgnacji w każdym projekcie WBO dotyczącym terenów zieleni, np. poprzez obowiązek wprowadzania stref rzadszego koszenia czy niegrabienia liści. Takie zabiegi chronią cenną roślinność, ale i pozostałe składniki ekosystemu.
- Przy tworzeniu terenów zieleni, rewitalizacjach parków itp. zaleca się projektowanie mozaiki siedlisk i biocenoz (zagajniki, zakrzewienia, łąki, zbiorniki wodne etc.) oraz zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej (pnącza, zieleń osłonowa).
- W ramach projektów realizowanych na terenach zieleni priorytet powinny posiadać nasadzenia o wartościach biocenotycznych (rośliny rodzime lub przystosowane do siedliska, rośliny karmowe dla zwierząt, bujne krzewy etc.) nad roślinnością posiadającą wartości wyłącznie estetyczne.

- Należy przestrzegać zakazu sadzenia roślin gatunków inwazyjnych lub potencjalnie inwazyjnych.
- Przy realizacji projektów na terenach zieleni należy uwzględniać ochronę gleby np. poprzez zakaz zdejmowania wierzchniej, biologicznie czynnej warstwy gleby lub nakaz jej przyzmożenia i rozłożenia na terenie inwestycji po zakończeniu prac.
- Powinien istnieć obowiązek gospodarowania wodą opadową na terenach zieleni objętych realizacją WBO. Woda powinna zasilać roślinność i/lub być retencjonowana, a nie odprowadzana do kanalizacji deszczowej. Postulujemy poprawę warunków retencji wody opadowej jako niezbędny składnik tego typu projektów.

5. OGÓLNE

- Okolice stawów, jezior czy rzek nie powinny być „rewitalizowane” poprzez doświetlenie terenu. Istnieje obszerna literatura naukowo pokazująca negatywny wpływ światła na zwierzęta.
- Usuwanie drzew i krzewów zawsze powinno być poprzedzone ekspertyzą przyrodniczą i prowadzone pod nadzorem. Nie ma znaczenia rozmiar drzew ani termin prowadzenia prac! W tym zakresie pojawiła się obszerna interpretacja Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: *“Właściciel terenu przed przystąpieniem do prac związanych z usuwaniem drzew i krzewów – niezależnie od terminu ich wykonywania - powinien ustalić, czy znajdują się tam gatunki objęte ochroną”* (całość do przeczytania tu: <https://www.gdos.gov.pl/wycinka-drzew-lub-krzewow-a-ochrona-gatunkowa>).

6. KOTY

- Wszelkie projekty związane z obecnością kotów w przestrzeni miejskiej, finansowane w ramach WBO, powinni zawierać obowiązek kastracji tych zwierząt, jako nieusmiercającej metody wpływającej na zmniejszenie liczebności bezdomnych kotów (koty są z punktu widzenia rodzimej fauny elementem obcym i inwazyjnym, powodują dziesiątkowanie populacji chronionych ssaków, ptaków i gadów).

CZĘŚĆ 2. Przykładowe projekty, których realizacja spowodowała lub mogła spowodować w razie wybrania projektu do realizacji straty w środowisku naturalnym

Są to wybrane projekty stanowiące zagrożenie dla fauny i flory, mimo że w założeniu część z nich ma poprawić stan środowiska przyrodniczego.

1. Zielona Plaża nad Odrą – projekt nr 119 (WBO 2016), zrealizowany w latach 2018-19.

Projekt został zrealizowany w miejscu występowania chronionego siedliska przyrodniczego – łąki zmiennowilgotnej, z dominacją roślin takich gatunków, jak krwiciąg lekarski, przytulia północna czy koniopłoch łąkowy. Była to przepiękna, naturalna łąka kwietna. Łąkę ze względu na liczny udział rośliny żywicielskiej – krwiciągu lekarskiego – zasiedlał chroniony gatunek motyla, umieszczony w II załączniku Dyrektywy Siedliskowej – modraszka nausitous *Phengaris nausithous*. Łąkę oraz stanowisko motyla zniszczono poprzez ściągnięcie wierzchniej warstwy gleby i wykonanie infrastruktury projektowej – ścieżki żwirowe, leżaki, ławki itp. Humus zdeponowano około 100 metrów dalej, na kolejnym stanowisku modraszka nausitousa, niszcząc je. W miejscu istniejącej łąki kwietnej dokonano częściowego obsiewu standardową mieszanką traw. Częściowo terenu nie obsiano albo wysiana trawa nie weszła, co spowodowało wzrost gatunków inwazyjnych i/lub ekspansywnych,

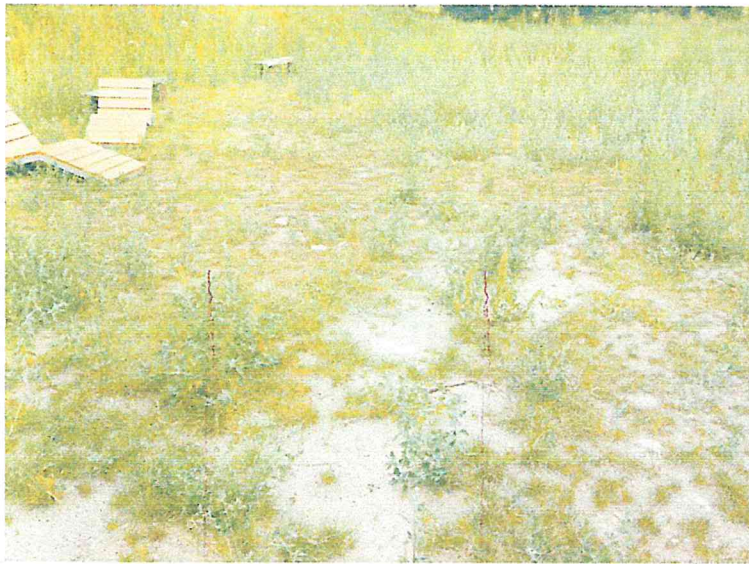
takich jak przymiotno kanadyjskie czy bylica pospolita, a nawet rdestowiec ostrokończysty. W 2019 roku, po realizacji projektu, nie obserwowano już chronionych prawem motyli. Najprawdopodobniej projekt w ogóle nie uwzględniał istnienia w tym miejscu chronionego siedliska przyrodniczego ani występowania chronionego prawem gatunku motyla. Co więcej - po zakończeniu projektu przez długi czas nikt nie wykonywał pielęgnacji zieleni. Teren zarastał chwastami i dopiero po interwencji mieszkańców teren skoszono. Teren stał się miejscem libacji, przypominającym dzikie wysypisko śmieci.

Ryc. 1. Miejsce realizacji projektu na łące zmiennowilgotnej. Widoczne przepełnione kosze na śmieci oraz szeroka ścieżka żwirowa w miejscu łąki.

Ryc. 2. Po ściągnięciu darni i zahumusowaniu teren łąki zmiennowilgotnej zaczął zarastać ekspansywnymi i inwazyjnymi chwastami.

Ryc. 3. Miejsce przy leżakach, gdzie
w ogóle nie weszła wysiana trawa.

Teren przypomina klepisko.

Ryc. 4. Miejscami, z banku nasion
pozostałego w glebie, próbują
rosnąć gatunki roślin
charakterystyczne dla występującej
tu wcześniej łąki. Na zdjęciu
widoczny krwiściąg lekarski.

Ryc. 5. Miejscami, z banku nasion
pozostałego w glebie, próbują
rosnąć gatunki roślin
charakterystyczne dla występującej
tu wcześniej łąki. Na zdjęciu, przy
ławce, widoczny krwiściąg lekarski.

Ryc. 6. Miejsce zdeponowania ściągniętego humusu na stanowisku modraszka *nausitosa*. Doszło do ekspansji inwazyjnych nawłoci. Motyle najprawdopodobniej zostały zasypane i w 2019 roku nie obserwowano ich na tym stanowisku.

Ryc. 7. Wzrost inwazyjnego rdestowca w miejscu realizacji projektu (prawdopodobnie nawieziona gleba była zanieczyszczona jego kłęczami).

Ryc. 8. Po zrealizowaniu projektu śmieci było tak dużo, że nikt nie chciał wziąć odpowiedzialności za utrzymanie porządku.

2. Uporządkowanie terenu wokół Jeziora Pawłowickiego – projekt nr 637 (WBO 2018) oraz Rewitalizacja Jeziora na osiedlu Pawłowice – projekt nr 320 (WBO 2019).

Projekt zakłada między innymi usunięcie szuwarów trzcinowych, wycinkę chorych i martwych drzew, wyznaczenie nowych ścieżek przez tereny zielone, które również będą wymagać wycinek, udostępnienie wyspy na zbiorniku wodnym, itp. Może zostać zaprojektowane dodatkowa infrastruktura szkodząca dzikiej przyrodzie (np. oświetlenie). Tymczasem zbiornik ten to miejsce występowania m. in. płazów, ptaków i ssaków następujących gatunków: ropucha szara *Bufo bufo*, żaba wodna *Pelophylax esculentus*, żaba jeziorkowa *Pelophylax lessonae*, traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris*, kokoszka *Gallinula chloropus*, łyska *Fulica atra*, zimorodek *Alcedo atthis*, trzcinia *Erpetoichthys calabaricus*, trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus*, borowiec wielki *Nyctalus noctula* oraz nocki (rodzaj *Myotis*). Realizacja projektu spowoduje ustąpienie części chronionych gatunków np. trzcinia czy trzcinniczka z powodu usunięcia szuwaru. Odmulanie zbiornika może spowodować zaniknięcie populacji płazów, podobnie jak zarybienie zbiornika.

Dla przykładu można poddać interpretacji zapisy z projektu. I tak:

- Roślinność „utrudniająca wgląd w zbiornik” to w znacznej mierze wysoki szuwar w strefie przybrzeżnej zbiornika będący strefą rozrodu/lęgówką płazów i ptaków, naturalny dla strefy przybrzeżnej.
- Martwe drewno (kłody, gałęzie) oraz krzewy stanowią miejsca zimowania/kryjówek/miejsca odpoczynku zarówno chronionych drobnych kręgowców jak i bezkręgowców. W warunkach zwartej zabudowy w okolicach zbiornika są to miejsca nie do przecenienia dla zwierząt o ograniczonych możliwościach dyspersji.
- Przy poziomie penetracji zbiornika oraz dodatkowego hałasu (wycinanie roślinności, prowadzenie pomostów, amfiteatr, ruch kajakowy), jakie wywoła realizacja projektu, należy zakładać wycofanie się lęgowych ptaków wodnych.

Projekt nie był konsultowany z jakimkolwiek specjalistą przyrodnikiem. W ramach konsultacji zgłaszano do tych projektów uwagi, które zostały zignorowane.

3. Park Alpejski i wodospad „Niagara Wrocławska” – projekt nr 77 (WBO 2019).

„Projekt został oceniony negatywnie ponieważ wskazany zakres przekracza maksymalną kwotę na projekt WBO 2019, tj. 2 mln zł. [...] Teren w pierwszej kolejności wymaga przeprowadzenia ekspertyzy wzgórza oraz badania gruntu pod kątem bezpieczeństwa użytkowników.”

Ocena negatywna była spowodowana zbyt dużym kosztem projektu. Tymczasem opis projektu, a zwłaszcza zestawienie materiałów, powinno zaniepokoić, ponieważ projekt w ogóle nie bierze pod uwagę występujących tam elementów przyrodniczych, a skupia się na budowie infrastruktury w miejscu występowania dzikiej przyrody:

„100 x Pergola Metalowa, Choinki, Sosny, Świerki, 10 x Żwir biały w tonach, 10 x Nasyp Ziemny w tonach, 10 x Grys Marmurkowy w tonach, 3 x Grys Szklany Niebieski w tonach, 10 x Grys Szklany Różowy w tonach, 200 x Wrzós Fioletowy w sztukach, 7 x Most-Kładka, 5 x Głaz w tonach, 20 x Kosz na Śmieci, 50 x Kosodrzewina, 3 x Poręcz Drewniana, 20 x Cyprys Lawsona, 3 x Trawa Ozdobna w gatunkach, 1 x Trawa Zwykła, 5 x Ognisko Zabezpieczone, 20 x Jałowiec w sztukach, 1 x Oczko Wodne, 1 x Wieża Widokowa”

Projekt dotyczy Wzgórza Gajowego, które jest porośnięte ciekawym ciepłolubnym zbiorowiskiem roślinnym, reliktowym dla Wrocławia (karłowate krzewy, niskie drzewa, rośliny kalcyfilne). Powinno być ono użytkiem ekologicznym. Z przyrodniczego i ekonomicznego punktu widzenia nieuzasadnione jest budowanie w tym miejscu trudnego do utrzymania i kosztownego w pielęgnacji parku.

4. Park Grabiszyński - projekt i pierwszy etap na łąkach nad Ślężą – projekt nr 122 (WBO 2019), niewybrany do realizacji.

„Projekt został oceniony pozytywnie w zakresie założenia łąk kwiatnych na wskazanym terenie za wyjątkiem terenów osób prywatnych [...] Założenie łąki kwiatnej jest zgodne z klasyfikacją gruntu i nie wymaga przeprowadzenia procedury odrolnienia [...]”. Mimo pozytywnej oceny projekt wydaje się być kuriozalny, ponieważ zakłada zaoranie potencjalnej łąki świeżej, aby na tym terenie wysiać łąkę kwiatną.

5. Oświetlenie alejek w Parku Biskupińskim - projekt nr 204 (WBO 2019), niewybrany do realizacji.

Przykład projektu nieposiadającego podstaw merytorycznych i jednocześnie mogącego zaszkodzić faunie i florze. Nie ma rzeczywistego uzasadnienia, że w parku jest niebezpiecznie. Brak podanych statystyk przestępstw itp. W dodatku nocne oświetlenie parku sprzyja przestępczości, ponieważ obecnie park w nocy jest praktycznie nieużywany, a jego oświetlenie spowoduje częstsze przebywanie w nocy osób spożywających alkohol. Budowa sieci będzie wymagała przeprowadzenia wykopów w parku, gdzie rośnie bardzo dużo starych drzew. Istnieje ogromne prawdopodobieństwo uszkodzenia korzeni podczas prac. Oświetlenie nocne negatywnie wpłynie na behavior gatunków zwierząt zamieszkujących park, takich jak puszczyk, wiewiórka, nietoperze.

6. Toalety w Parkach i terenach rekreacyjnych we Wrocławiu - etap 2, kolejne instalacje - projekt nr 28 (WBO 2019).

Tworzenie efektu lustra przez część toalet może skutkować kolizjami ptaków. Wskazane jest projektowanie toalet w taki sposób, by nie były ani przezrocyste, ani nie tworzyły ww. efektu. Konieczne są konsultacje z ornitologami przy tego typu projektach.

7. Powiększmy Park Kleciński – projekt nr 406 (WBO 2018), wybrany do realizacji, obecnie w procesie konsultacji.

Dwie koncepcje projektowe odbiegają od założeń przedstawionych przez liderkę projektu i nie uwzględniają wartości przyrodniczych, dla których teren ten został wybrany jako przedmiot WBO. Założeniem była ochrona zbiorowiska młodych drzew, siedliska zwierząt przed zabudową, natomiast koncepcje projektowe przedstawiają typowy sposób zagospodarowania, wiążący się ze znaczną antropopresją. Koncepcje zostały przedstawione mieszkańcom, a rozstrzygający głos wydają się mieć projektanci, niezwiązani z miejscem. Na tym przykładzie widać potrzebę i konieczność zmiany sposobu projektowania – to mieszkańcy znający dobrze teren (jak liderka projektu) i przyrodnicy powinni aktywnie uczestniczyć w tworzeniu koncepcji, która jest później dyskutowana na szerszym forum.

8. Zagospodarowanie terenu Wzgórza Gajowickiego między ulicą Kruczą a aleją gen. Józefa Hallera we Wrocławiu - Etap II – projekt nr 402 (WBO 2016), zrealizowany.

Projekt zakładał m.in. odtworzenie muraw na zboczach Wzgórza Gajowickiego. Założono tam łąki z traw gatunków pastewnych (kupkówka pospolita, rajgras wyniosły), przeznaczone do koszenia raz lub dwa razy w roku ze względu na specyfikę tych zbiorowisk - założone spontaniczne wzbogacanie roślinami dwuliściennymi słabo znoszącymi wykaszanie. Jednocześnie koszenie zboczy jest utrudnione. Problemem okazał się brak przyrodniczej świadomości lidera projektu, który uważa te łąki za trawniki, domaga się częstego koszenia i utrzymywania niskiej murawy, odwołując się do „opinii mieszkańców”, której nikt nie badał.

9. Inne projekty, które mogą negatywnie oddziaływać na faunę i florę z powodu opisanych powyżej zjawisk:

- Park Leonarda da Vinci na Gądownie Małym - etap II (WBO 2019, projekt nr 100).
- Zielone Wojszyce. Rewitalizacja skweru przy ul. Kosmicznej, Chlebowej i Spokojnej (WBO 2018, projekt nr 419).
- Zielone Płuca Popowic (WBO 2018, projekt nr 136).
- Zielone ekrany akustyczne przy Parku Klecińskim (WBO 2018, projekt nr 45).

Ponadto zauważamy, że często w parkach planowana jest infrastruktura (place zabaw, ścieżki, kosze na śmieci, ławki, siłownie plenerowe, boiska). To dobrze, że ludzie chcą spędzać czas na powietrzu, ale utrwala się postrzeganie terenów zieleni jedynie jako przestrzeń rekreacji, niezwiązanej z przyrodą. Nasz głęboki niepokój wzbudzają wszelkie inicjatywy spod znaku „rewitalizacji zieleni”, jeśli polegają na usuwaniu drzew i krzewów oraz niszczeniu łąk po to, by zrobić nowe nasadzenia, budować szerokie i głęboko korytowane ścieżki przez naturalne runo i korzenie drzew. Przy usuwaniu drzew potrzebna jest nie tylko opinia dendrologa, ale i teriologa, entomologa i ornitologa. Projekty realizowane przez miasto nie mogą powodować zagrożeń dla lokalnej bioróżnorodności.

W imieniu wrocławskich przyrodników:

Kolankiewicz
Towarzystwo Herpetologiczne
NATRIX
Legnicka 65, 54-206 Wrocław
KRS: 0000493721 NIP: 8943051363
www.natrix.org.pl

Poj
Poj
Pracownia
Pracownia

Dolnośląski Ruch Ochrony Przyrody
ul. 200 Wrocław, ul. Chocimka 10/7
NIP 8951901155 REGON 020665915
KRS 0000283405

Matgorzata
Matgorzata
Mieszko Eichelberger

Grochowski
Prezes Śląskiego
Towarzystwa Ornitologicznego
Paweł Grochowski

ŚLĄSKIE TOWARZYSTWO ORNITOLOGICZNE
50-335 Wrocław, ul. Sienkiewicza 21
NIP: 8982201803, REGON: 022000862
www.ptakislaska.org

Agata Brzezińska
FUNDACJA "AQUILA"
Agata Brzezińska
PREZES ZARZĄDU

dr Ewa Zurek-Gorczyńska
dr Ewa Zurek-Gorczyńska
Prezes Fundacji Szkłane Pułapki
e-mail: szklaneputapki@gmail.com
tel. 609120762

Fundacja Szkłane Pułapki
ul. Murarska 25/27 lok 6
54-135 Wrocław
REGON: 382662512, NIP: 8943138561
KRS: 0000773436

Beata Oryż
Beata Oryż

Śląskie Towarzystwo
Ornitologiczne

50-335 Wrocław, ul. Sienkiewicza 21,
ptakislaska@gmail.com; www.sto-ornitologia.pl;
KRS: 0000436747 ; NIP: 8982201803
konto bankowe: 38 2030 0045 1110 0000 0259 5820

ŚTO 01/09/2020

Wrocław, dnia 3/09/2020

Stanowisko Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego względem zadania „Uporządkowanie terenu wokół Jeziora Pawłowickiego” – realizowane w ramach Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego 2018 projekt nr 637 oraz 2019 projekt nr 8 w części dotyczącej Pawłowic: „Uporządkowanie terenu wokół Jeziora Pawłowickiego II etap”

Projekt WBO 637 oraz WBO 8 (w części dot. Pawłowic) jest kolejnym przykładem ignorowania przepisów w zakresie ochrony fauny i flory. Problem był już zgłaszany przez wrocławskich przyrodników w lutym bieżącego roku. Pominęto też zalecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska we Wrocławiu wskazującej na potrzebę udziału lokalnych przyrodników. Informacja jakoby projekt nie miał żadnego wpływu na środowisko nie ma oparcia w żadnych analizach. Z danych z 2016 roku wiadomo, że na terenie zbiornika obserwowano krzyżówkę, kokoszkę, łyskę i trzciniaka. Wizja terenowa wykonana w dniu 21 sierpnia 2020 przez członka Śląskiego Towarzystwa Ornitologicznego potwierdziła obecność co najmniej 20 gatunków ptaków. Pomimo iż kontrola została wykonana poza okresem lęgowym, uwzględniając siedliska wokół zbiornika, w przypadku większości gatunków można założyć, że ptaki te obywają w tym miejscu lęgi. Zarówno ingerencja w roślinność wodną oraz wycinka drzew przyczyni się do spadku liczebności lub wycofania niektórych gatunków ptaków.

Z poważaniem,

Paweł Grochowski
Wiceprezes Śląskiego Towarzystwa
Ornitologicznego

Paweł Grochowski

Śląskie Towarzystwo
Ornitologiczne

50-335 Wrocław, ul. Sienkiewicza 21,
ptakislaska@gmail.com; www.sto-ornitologia.pl;
KRS: 0000436747 ; NIP: 8982201803
konto bankowe: 38 2030 0045 1110 0000 0259 5820

Załącznik 1. Gatunki ptaków wykazane w rejonie zbiornika w dniu 21.08.2020

1. krzyżówka
2. grzywacz
3. zimorodek
4. dzięcioł zielony
5. dzięcioł duży
6. dymówka
8. bogatka
9. modraszka -
10. sikora uboga
11. pęczacz ogrodowy
12. strzyżyk
13. kowalik
14. kos
15. rudzik -
16. kapturka -
17. pierwiosnek -
18. piecuszek -
19. muchołówka szara - (ad. i juv.)
20. muchołówka żałobna - l. cn. 3 juv/f. (raczej tylko na przelocie - rozpoczął się intensywny przelot. W ostatnich latach w okol. Pawłowic wypierana przez muchołówkę białoszyją z wilgotnych, liściastych zadrzewień do suchszych, mieszanych)
21. muchołówka białoszyja
22. pliszka siwa
23. zięba -